

J. Ballinester: Eine Legalisierungsfrage. Ö. 5. Dr. C. Weissberger: Ros judicata und Klagerücklage. Ö. 6. Haselka: Gedanken eines prakt. Juristen über d. Lebensversicherungsverträge. Ö. 7. Dr. V. H.: Gedanken über d. Änderung d. Gerichtsorganisation aus Anlass d. Einführung d. neuen Civilprocessordnung. Ö. 7. a 8. Die materielle Wahrheit des Inhaltes der Hypothekar-Erneuerungsmeldungen in Vorarlberg u. Folgerungen daraus. Ö. 8. Dr. A. Markó: Das neue ungar. Gesetz über d. Verlassenschaftsverfahren (G. A. XVI. 1894). Ö. 9. Dr. Cibulka: Vorschläge zur sofortigen Verbesserung des Verfachbuchwesens in Tirol. Ö. 9. a 10. J. Ballinester: Die Gesetzentwürfe über die Civilprocessreform in ihren Beziehungen zum Notariat. Ö. 11. Dr. V. L.: Das Gesetz vom 11. Juni 1894 Nr. 28. RABl.; J. Ballinester: Die Gerichtskanzlei eine Gefahr für die Civilprocessreform. — „Österr. Zeitschrift f. Verwaltung“ (R. 28). Ö. 6.—8. Mithteilungen aus d. Praxis. Ö. 9. Die Besteuerungsgrundlagen der zur öffentl. Rechnungslegung verpflichteten Unternehmungen nach dem Gesetzentwurf betr. die direkten Personalsteuern. Ö. 11. Dr. H. Hoegel: Polizeiverwaltung und Strafrechtsreform. — Grünhuth's „Zeitschrift für das Privat- u. öffentliches Recht der Gegenwart.“ XXII. 2. Lemayer: Apologetische Studien zur Verwaltungsgerechtigkeitslehre; Pollak R.: Form und Rechtskraft des Civilurtheils. — „Ihering's Jahrbücher für die Dogmatik des heut. röm. und deutschen Privatr.“ XXXIV. 3. 4. Biermann: Superfluous solo cedit; Blume: Die Uebertragung des Niessbrauchs. — „Ösopis Malice Moravské“ XVIII. Slavik: Zřízení poddanské na panství králové kláštera na Starém Brně od l. 1597 do pol. 17. stol.; Zprávy o Nečasové Německo-českém názvosloví právních (dr. Derka) a Kalouskové Staročeském právu dědičném (Kamenický). — „Český Časopis Historický.“ I. Kratochvíl: Stálá archivní rada rakouská.

Změny ve stavu soudcovském v Čechách. Jmenování byli pp.: radní tajemník vrchního s. z. dr. Karel rytíř Worowka v Praze radou zem. s. v Praze; radní tajemník Emil Müller v Chebu radou zem. s. v Chebu; okr. soudce Moric Benesch v Humpolci radou zem. s. s ponechánu na dosavadním místě a adj. okr. s. Josef Leder v Prachaticích okr. soudcem v Blatné. — Přeložen byl rada zem. s. p. Karel Skop z Kutné Hory k zem. soudu v Praze.

Vyznamenání. Rada z. s. p. Vilém Květl v Táboře a rada zem. s. p. Josef Uhlík v Olomouci vyznamenáni byli názvem a hodností rady vrchního soudu zemského.

Časopis Právník, 1895, ročník XXXIV.

Krámský inštitor.

Píše dr. Jan Hejler, advokát v Hradci Králové.

Kdo ustanoven jest v krámě neb na jiném místě ku vedení neb provozování obchodu, nazývá se inštitor. Tolik vychází na jevo z výroku Paula I. 18. D. de inst. act. 14. 3.: inštitor est, qui tabernae locove ad emendum vendendumve praepositur, quique sine loco ad emendum actum praepositur — v souvislosti s výrokem Ulpiana I. 3. D. h. t.: inštitor appellatus est, quod negotio gerendo instet, nec multum facit, tabernae sit praepositus an cuiuslibet alii negotiatorum.

Nutným následkem tohoto pojmu inštitora jest, že ten, kdož inštitora ustanoví, to jest pán obchodu neb principál, jest vázán právním jedním svého inštitora, kteráž týž předseval v principálově obchodě, v němž jako inštitor ustanoven jest.

Zásadu tuto vyslovuje Ulpianus v l. 1. D. h. t. v tom smyslu, že jest slušno, aby majitel obchodu, jakož užitek a vyhody běže z právních jednání svého inštitora, také právními jednáními cíli smlouvami jeho byl zavázán.¹⁾

Na této zásadě práva římského o inštitorovi obchodním zakládá se čl. 50. zák. obč. s.²⁾ jenž stanoví:

Kdo v krámě neb v otevřeném magazíně nebo skladu zboží ustanoven jest, pokládá se za zmocněna, aby tam (v těch místech)

¹⁾ Nov. Windscheid, Pand. §. 482. Ustanovením kohokoliv za soukromého zřízení dána jest mu na obor jeho působnosti vymezená plná moc. Zakládá se tedy ústav inštitora na reprezentaci.

²⁾ Nov. hlavně Th 61, Handelsrecht §. 60. str. 205., jenž právem vyznačuje čl. 50. obč. zák. z římského inštitora. Avšak zdá se nám, že věta, jakou Th 61 pro římské právo vyznačuje: jede in einem Handelslocale angestellte Person darf von dem Publicum als inštitor angesehen werden, obsahuje tanologii — alespoň pro právo obecné. V takové formě alespoň věta ta v právu nemeckém obsažena není.

nostech) prodaje a příjmy předsedal, jaké v takových místnostech jsou obvyklé.

1. V ohledu subjektivním jest jednak patrné, že ustanovení obchodního zákona jest širší, než ustanovení římské;

Toto omezuje závaznost jedné výslovně na takového zřizovatele, jenž ku vedení neb provozování obchodu ustanoven jest (negotio gerendo, ad emendum, vendendum) — ač jinak právo římské připouští, že institorem může býti kdokoli, muž neb žena, syn, manželka, svobodný neb servus etc (l. 7. h. t.).

Jinak nelze přehlížeti, že prameny římské následně užívají slova *praeposere*, jak vyekází z míst nahore již uvedených, a dále z výroku *Grāja*, jimž odřovídňuje se, proč i hoch neb dívka může býti institorem, l. 8. D. h. t.: *nam et plerique pueros puellasque tabernis praeposunt a. j. v.*

Zdá se tudíž, že podle názoru římského institor byl v obchodě na místě pána představeným, na př. v závodě po-bočním.

Obchodní zákoník slova „ku vedení neb provozování obchodu“ vynechává a uvádí všeobecně: kdo ustanoven jest.

Tu sluší připamatovati, že čl. 54. Pruského návrhu více přihlížoval se znění římskému tím způsobem, že na místě negotio gerendo nebo-li ad emendum vendendum praepositus alespoi pravil: *ein Handlungsgehilfe, welcher in einem Laden etc. ange-stellt ist.*³⁾

Avšak při konečné redakci přijato všeobecné nyníjší znění čl. 50. z toho důvodu, že obecnstvo nemůže míti povinnost, aby pátralo po tom, zdali kdo jest obchodním pomocníkem a že slovem „obchodní pomocník“ by snad mohly povstati pochybnosti, zdali se tím vyzumávají též děvčata, prodavačky, pomahači atd.

Pres toto definitivní znění čl. 50. sluší na tom trvati, že i nyní článek ten platí toliko o takových osobách neb zřízencích, kteří na první pohled již dle svého obleku, zevnějšíku a poseavení, na př. za pultem,⁴⁾ ustanoveni jsou ku prodeji neb ku-

³⁾ Stov. *Hahn* ad čl. 50. str. 195. Thöl l. c. str. 206. *Anschütz-Völdendorff* str. 372.

⁴⁾ Totéž vyslovuje *Behrend* na str. 376. pozn. 26. slovy: *es genügt der äussere Schein des Angestellten.* Stov. *Randa*, *Obchodní pr.* str. 124. říká se bezelstnost třetího, jelikož najmé právo obchodní jenom bezelstnost (*Tren und Glauben*) v oběm a ve veškerém obchodování chrání.

pování (ad emendum vendendum) a že neplatí pro zřizovatele, kteří na první pohled ustanoveni jsou ku práci jiným, nižším, na př. podomek, neb v obleku nádenickým zaměstnání prodavači atd.

Náhled ten odřvodněn jest tím, že čl. 50. i v nyníjším znění zásadu o římském institorovi vyslovuje jenom ve formě domněnky „*gilt für ernächtigt*“. Když tedy jsou po ruce na první pohled do očí bífíci zevnější značky, že zřizovatel není ustanoven ku prodávání a kupování — není místa pro domněnku.⁵⁾

Naproti tomu moderní vývin obchodu, podle nichž v závodě jest zaměstnáno více prodavačů, ano ve velkozávodech — i detailem se zabývajících veliký počet prodavačů — nepřipouští, aby se ustanovení čl. 50. omezovalo toliko na toho obchodního pomocníka, který by snad chtěa zastupoval a byl za jeho nepřítomnosti představeným závodu.

Naopak ustanovení to platí o každém obchodním zmocnění tedy i pro učenníky, děvčata, ba i pro ženu neb dívky princípálovy, když v obchodě zaměstnání čili ustanoveni jsou, ba i pro osoby takové, které nikoliv trvale jako obchodní zřizovatelé ustanoveni nebžž ku př. o výročním trhu na výpomoc vzati jsou a o nichž obecnstvo dle jejich zaměstnání a zevnějšího zjevu, právem souditi může, že ku obstarávání prodeje neb koupě ustanoveni jsou.⁶⁾

⁵⁾ Příliš objemné a proto nesprávné jest proto tvrzení Thöllovo na str. 206, pravil-li: *Also jede in einem solchen Locale angestellte, gleichviel zu welchem Zwecke angestellte Person darf von dem Publicum als Handlungsbevollmächtigter angesehen werden.* Ani prameny římské, jak nahore ukázáno, neopravňují nás k tak všeobecnému tvrzení, nebžž praví, že institorem jest ne každá osoba v obchodě ustanovená, nebžž toliko ten, kdo ustanoven ad emendum vendendum, quod negotio gerendo instat atd. Proto *Randa* l. c. právem vykládá, že institorem dle čl. 50. jest, kdo v krámě atd. ustanoven jest k provozování obchodu. Jinak ale jest výklad Thöllov, pokud se obchodního institora týče, velice poučný, považážd nejpodrobnější a dle vývinu historického. Jest tedy i podle nyníjšího znění čl. 50. třeba, aby institor ve smyslu tohoto článku byl ustanoven k provozování obchodu, čili ještě přesněji řečeno, k provozování obchodu krámského (*Ladengeschäft*), aneb aby alespoň fakticky v krámě atd. takové obchody provozoval, byť i bez formálního zmocnění. Kdo v krámě jenom se zdržuje, však obchody krámské neprovozuje, není institorem dle čl. 50.: jene, welche nur im Laden sich aufhalten, und auch nicht jene, welche zwar im Laden beschäftigt sind, aber nicht das Ladengeschäft betreiben (*Anschütz-Völdendorff* str. 376.).

⁶⁾ Že i prodavačky sluší dle článku toho posuzovati, jest v protokolech o zák. obch. výslovně vyznačeno, jak *Anschütz-Völdendorff* ukazuje

2. Místního obmezení pro insitora právo římské nestanoví, neboť právi nahore zmíněná l. 18. D. h. t., že jest institorem, kdo i bez místa ku koupi a prodeji jest ustanoven: „quique sine loco ad eundem actum praeparitur.“ Totéž vychází z l. 3. a 4. D. h. t.

Ustanovení to srovnává se s formou obchodu v dobách počátečných, v nichž obchod nebyl vázán na pevné stanoviště, nýbrž spíše se provozoval střídavě na místech nejrůznějších.

Jinak jest v době nyníjší, kde obchod stále víc a více vázán jest na pevná místa koupe a prodeje, jako jsou krámy, skladiště, trafiky, hostince atd. Tu jest především třeba, aby chráněn a podporován byl život právní a obchodní, jaký se v takových místnostech ku veřejné koupi a ku veřejnému prodeji určených rozvíjí.

Proto stanoví čl. 50. zák. obch. pro takováto místa, a však jen pro tato místa, pravidlo, že zřízení v nich ustanovení pokládání jsou jako instiitori neb zmocnění majitele neboli principála, aby v těchto místnostech prodeje a příjmy obstarávali, jak v takových místnostech jest obyčejem. Co místa taková vypočítány jsou krámy neb otevřené magaziny nebo skladiště.

Krám jest místnost určená dle vůle principálovu ku živnostenské výměně zboží, následkem čehož jest obecnstvu čili zákazníkům a koupěčlivým všeobecně přístupna.⁷⁾

Skladiště neb magazin z pravidla určen jest toliko k tomu, aby v něm zásoby zboží byly uschovány a nebyvají takové magaziny všeobecně přístupny. Na magaziny takové se čl. 50. nevztahuje. Osoby zaměstnané v takových magazinech obecnstvu nepřístupných nelze čítati mezi institory čl. 50.

Jen když skladiště mimo účel uschovávání zboží, má spolu

na cih. místě, dokládaje, že totéž platí o uřednicích, jen když fakticky obchody krámské provozují. Že základ všeho toho jest zmocnění, které se uděluje nejen výslovně — avšak hlavně již samým ustanovením za pomocníka (malý) aneb tím, že principál to trpí, že zřízenec provádívá, přijímá atd., o tom srov. Endeman, Handelsr. §. 29. str. 128.

⁷⁾ Proto přetrem pokládána byla za krám i sčodola, v níž obchodník s chmelem obvykle zcela veřejně zákazníkům svoje zboží v menších krámských prodával, jak Anschütz-Völderndorf str. 873. pozn. 3. ukazuje. Důležitější jsou a proto zvláštní zmínky zasluhují tak zv. obchody domácí, totiž talové, kde obchodník prodává zboží v některém pokoji svého bytu (Hausgeschäfte) a nemá krám ve smyslu mlvy obecné, t. j. místnosti přímo z níže přístupné. Nemí pochýbnosti, že i o talovém obchodu domácím, totiž

ještě také povahu krámu, tak že obecnstvo k němu má volný přístup právě k účeli koupě neb prodeji, platí o zřízenecích takového skladu ustanovení čl. 50. z. obch.

Sklad takový jest skladem otevřeným. Veliké sklady sloužící výhradně účeli uschování zásob zboží k nimž obecnstvo přístup nemá a v nichž se širšimu obecnstvu zboží neprodává, mívají obvykle velkoobchodníci čili grossisté ku př. blízko přistavu, neb nádraží.

Okolnost ta zavdala podnět k doměnce, že článek 50. z. obch. vztahuje se toliko na obchod detailný (drobný).

Avšak není žádné přičiny, upřítati platnost čl. 50. z. obch. i pro skladiště velkoobchodníka v tom (třeba výmínečným) případě, že se i v tomto skladišti velkoobchodníka jako v otevřeném krámské obecnstvu zboží prodává, což právě za našich dob nebude řídkým zjevem, jelikož i velkoobchodníci víc a víc detailní obchod provozují.⁸⁾

Již z toho vychází na jevo, že podstatná známka takových místností jest, že jsou to místnosti určené ku koupi pro obecnstvo.

Takovou místností však není komptoir neb písárna, obvykle od místnosti ku prodeji určené oddělená, — leč že by komptoir ten byl zároveň krámskem čili „otevřenou obchodní místností“⁹⁾ a pokud by takovou byl, t. j. místností v níž se příjmy a vydání konají.

Naproti tomu jest směnárna místností obchodní t. j. povahou svou krámskem ve smyslu čl. 50. zák. obch., v němž se děje živnostenský prodej valut, cenových papírů atd.¹⁰⁾

Mimo tyto místnosti v čl. 50. z. obch. jmenované neplatí zákonná plná moc krámského institora, tak že ku př. obchodní pomocník není ani oprávněn, aby mimo krám nebo před krámskem

o jeho místnosti obchodní, pokud jest obecnstvu přístupna, platí čl. 50. zák. obch., jelikož místnost takovou ve smyslu zákona sluší pokládati za krám.

⁸⁾ Srov. Hahn str. 196, jenž naproti Anschütz-Völderndorffovu výkladu čl. 50. obch. zák. na detailní obchod obmezujícímu, též k tomu poukazuje, že motivy Pruského návrhu výslovně též o prodeji en gros ve smyslu čl. 50. se zmiňovaly.

⁹⁾ Srov. Randa str. 124. pozn. 81.

¹⁰⁾ Viz Hahn l. c. pozn. 1. V místnostech bankovních ovšem sluší rozeznávat i ony místnosti, které určeny jsou k výměně, k příjmu a vydání — od oněch, které mají povahu kancelářů, písárny a komptoirů, o čemž obvykle nápis výsvětlení podávají.

přijal cenu za zboží, byť by je v krámné zákaznickovi sám byl prodal.¹²⁾

3. Co se týče obsahu plné moci krámského institutora, tedy dle práva římského vztahuje se na právní jednání spadající do onoho druhu obchodu, v němž a pro kterýž institutor byl zřízen. Jednání, která nejsou s tímto obchodem v žádné souvislosti a v obchodu takovém z pravidla a dle vůle principálův se neprovozuji, principála nevážou, jak stanoví l. 5. §. 11. D. h. t.: non tamen omne, quod cum institore geritur, obligat eum, qui praeposuit, sed ita, si ejus rei gratia, cui praepositus fuerit, contra-ctum est, id est dumtaxat ad id, quod eum praeposuit. Jednání, má-li principála vázati, musí tudíž sloužiti účelům obchodu (ejus rei gratia), v němž institutor principálem ustanoven byl; ano je-li institutor ustanoven pro místnost, kde principál prodává, není oprávněn, aby nakupoval, a naopak, je-li ustanoven pro místnost, kde se pro principála kupuje, není oprávněn, aby prodával.

Mimo to vztahuje se plná moc institora toliko na onen druh obchodu neboli na onen obor obchodu (branche), v němž ustanoven jest, jak vychází z různých druhů obchodu, jakéž prameny uvádějí.

Zákon obchodní, jak již nahoře podotknuto, odchýlil se v čl. 50. od práva římského v tom směru, že obmezil působnost institora na určitou obchodní místnost, totiž na krám neb otevřený magazin a vymezuje pak oprávnění institora obvyklou povahou a účelem obchodní místnosti, v níž institutor ustanoven jest.

Pokládá se tudíž dle čl. 50. za to, že krámský institutor jest zmocněn ku prodáváním a přijímáním, jaké v takovém krámné neb otevřeném magazině jsou obvyklé.

Vymezuje tedy zákon plnou moc v tom případě zásadon obvyklosti, podobně jak v čl. 47. čiml.¹³⁾ Co jest jednání v té které místnosti obvyklé, jest ovšem quaeestio facti a sluší posuzovati v každém případě zvláště dle účelů obchodní místnosti a dle zvláštnosti toho způsobu neb oboru obchodu, jaký se provozuje.¹⁴⁾

Rozumí se, že slovem „přijímání“ (Empfangnahmen) sluší vyznamenat

¹²⁾ Slov. Anschütz - Völderndorff str. 377. Ani v jiných místnostech vlastního domu principála neplatí čl. 50. — než jediné v krámné.

¹³⁾ Slov. Thöl str. 214. §. 64.

¹⁴⁾ Slov. Thöl str. 226., jenž právem k tomu poukazuje, že sluší uvážiti, jakým účelům místnost obchodní slouží.

mívati také příjem peněz, ač je-li v místnosti, o kterouž se jedná, obvyklý.¹⁵⁾

Dle této zásady obvyklosti sluší řešiti také otázku zdali krámský institutor jest oprávněn prodávati na úvěr? Zajisté, jak dalece kreditování v krámné tom jest obvyklé. Nelze tedy prodej na úvěr z čl. 50. vyloučiti, čemuž nasvědčuje již okolnost ta, že při poradách o zák. obchodním byl sice činěn návrh, aby jednání krámského institora dle čl. 50. byla obmezena na prodej z a hotové¹⁶⁾ — avšak návrh ten byl zamánut — a to právem, neboť jest řada obchodů, kde i v detailu jest prodej na úvěr po jistou dobu od jedné závěrky neb pořádnosti do druhé nejen obvyklý ale takřka pravidlem.

Pro velkou rozšířenost a tudíž praktickou důležitost chceme se tu zmíniti jenom o prodeji na knížku, při němž odbíratelé denní potřeby na potravinách neboli zboží smíšeném a podob. hotové neplatí. Jednotlivé položky se spíše zapisují do knížky a po jistých dobách teprve platí. O takových odběratelích možno za to pokládati, že principál jim udělil neb otevřel úvěr na odebrání zboží do druhé ku př. týdenní neb měsíční. V mezích tohoto obvyklého úvěru může tedy i obchodní pomocník v krámné takovém odobíratelům na jejich již stávající knížky úvěr dáti avšak pokud se týče otázky, zdali novému zákazníkovi možno poskytnouti vůbec úvěr na knížku, tedy sluší otázku tuto zvláště řešiti dle stávající zvyklosti, neboť jest to podstatně něco jiného dávatí úvěr na knížku principálem povolenou a rozhodovati vůbec o tom, komu se má knížkový úvěr povolit. Toto rozhodnutí ve většině případů zůstává sobě asi principál sám.

¹⁵⁾ Randa str. 124. Kdežto náš zákon příjem peněz výslovně neuvádí, jmenuje uherický zák. obch. v §. 47. vedle „Empfangnahmen“ — ještě výslovně „Zahlungsmahnen“ — ač jinak doslovně znění nasho se přidružuje. Naproti tomu dle čl. 50. obch. zák. nelze za to pokládati, že by obchodní pomocník byl oprávněn přijímati na cenu zboží směnky, neb přijímati cenu za zboží mimo krám prodané, poněvadž by to přeshovovalo obchod krámský — jak Anschütz - Völderndorff str. 378. dokazuje.

¹⁶⁾ Slov. Anerbach str. 73. Jako důvod zamítnutí udáno, že se jedná o vymezení poměru institora k třetím osobám, nikoliv o poměr vnitřní mezi principálem a jeho pomocníkem. Srv. též Anschütz - Völderndorff str. 378. pozn. 90. Hahn str. 199. správně ukazuje, že ve většině případů jednání se bude toliko o to, zdali institutor jest oprávněn kreditovati do jisté výše, na jakou dobu a za jakých poměrů.

Plná moc dle čl. 50. jest dále omezena na „prodeje a příjmy“ (Verkaufe und Empfangnahmen), kdežto slovo prodeje značí uzavření smluv prodávacích, ve slově „příjmy“ nelze spatřovati žádný význam, který by značil oprávněnost k uzavírání smluv a zejména smluv kupních neb nákupních. Slnší tudíž za to pokládá, že dle čl. 50. jest krámský inštitutor oprávněn, aby zboží prodával t. j. smlouvy prodejní uzavíral a zboží i peníze přijímal,¹⁹⁾ že však není dle tohoto článku oprávněn, aby pro principála způsobem závazným smlouvy kupní uzavíral.

Zákon tedy v článku tom měl na mysli krámy a sklady prodávací (Verkaufsladen). Treba při jistých branžích bývá i zvykem, že se v krámě zboží i v malých partích i v detailu kupuje a tak sluomažďuje ku př. stará mět, mosaz, peří atd., tedy z článku tohoto nelze ještě vyvozovati zmocnění krámského pomocníka k uzavírání smluv nákupních.¹⁷⁾

4. Plná moc inštitora zakládá se ve vůli a síce v soukromoprávní vůli principálové. Zákon jenom předpokládá, že principálovému, jež za inštitora ustanovil, tím také dal a dáti chtěl zmocnění ku obvyklým jednáním.

Z toho jde, že principáloví jest zůstaveno na vůli, aby tuto plnou moc inštitora buď obmezil, neb zrušil — aneb i rozšířil.¹⁸⁾

Poněvadž pak podle zákonného pojmu inštitora veškeré obecnstvo za to pokládáti může, že jest v krámě zmocněncem principálovým pro obvyklá krámská jednání, tedy obmezení neb zrušení takové plné moci důsledně musí se státi takovým způsobem, aby veškeré obecnstvo, které v krámě se zřizencem takovým do obchodního styku přijde, ihned a snadno seznači mohlo, že zmocněncem není, že plnou moc vůbec neb ku jistým jednáním nemá. Zásada tato vyslovena Ulpianem §. 2. 1. 11. D. h. t.: de quo

¹⁷⁾ Pandra str. 124. „aby... prodával zboží a přijímal peníze a zboží“.

¹⁸⁾ Anschütz-Völderndorf str. 377. 6.: Das Gesetz hat die Anklänge ausgesprochen. Důvod bude asi také, že hlavní věci při obchodní živnosti jest, aby se laciněji kupovalo a dražší prodávalo. Proto bude i detailista z praváda kupovati ve velkém — a k takovým koupím obvyčejný krámský pomocník zmocněn nebývá už proto, že takové koupě dějou se z praváda mimo krám v cizích městech, na veletrzích atd.

¹⁹⁾ Slov. Hahn str. 199. §. 10. Skutečná plná moc, to jest objem plné moci, kterou principál skutečně udělil, má přednost a platnost před objemem plné moci toliko domnělé. Pandra l. c.

palam proscriptum fuerit, ne cum eo contrahatur, is praepositi loco non habetur; non enim permittendum erit cum inštitore contrahere. Chce-li tedy principál plnou moc inštitora obmeziti neb zrušiti, musí to veřejně prohlásiti (palam proscribere.)

Čeho vyhledává se ku veřejnému rozhlášení, Ulpian hned v následujícím paragrafu vykládá slovy: Proscribere palam sic accipimus: claris literis unde de plano recte legi possit, ante tabernam scilicet, vel ante eam locum, in quo negotiatio exercetur, non in loco remoto, sed in evidenti.

Prohlášení obsahující zrušení neb obmezení plné moci musí se tedy státi zřetelnými písmenami, na takovém místě, kde by je obecnstvo pohodlně a správně čísti mohlo (aniž by snad teprv vystupovati muselo na řebřík) před krámem, nebo před tím místem, kde se obchod provozuje, nikoliv na místě zastřčeném, nýbrž do očí bijícím. Rozumní se, že prohlášení musí se státi v jazyku obvyklém atd.

Tyto zásady proslulého vykladu Ulpiana platí též pro právo moderní.¹⁹⁾

Ověsem že za našich dnů slnší uvážiti též význam veřejného tisku čili novin. Tiskem cirkuláři, vyhláškami ve veřejných listech atd. možno síce za našich dnů činiti veřejná prohlášení, ač takové cirkuláře neb inserty nevyhovují účelu neb úmyslu principálové tak dokonale jako očívidný nápis v krámě, poně-

¹⁹⁾ Thöl §. 66. str. 221. On uvádí mezi prostědky, jimiž mají se jistá právní jednání obchodníká s účinkem veřejnosti rozhlášovati, inštitut obchodního rejstříku, a obdobně veřejnou vyhlášku, učiněnou dle předpisů Ulpianových. Má-li veřejná vyhláška účinek vyhlášky v obchodním rejstříku učiněné, tedy o ni platí účinek, jaký vyslovují čl. 25. a 46. obch. zák. o zápisu do obchodního rejstříku. Vyhláška taková má tedy účinek proti každému, nikdo nemůže se omlouvatí její neznalostí, leč že by osoba třetí prokázala, habe kennen missen). O významu tohoto řešení slov. Hahn str. 64. §. 7. Každý zákazník do krámu vstupující musí tedy zachováti jistou míru opatrnosti a obezřetnosti; jakou — to možno posouditi jenom dle okolnosti každého jednotlivého případu zvláště. Slov. Pandra §. 10. ad I. a pozn. 175.: „omlouvá tu toliko nevědomost nezaviněná“. Zde-li pořebná míra diligence poměříti priměřená byla vynaložena, posouditi tedy soudeč dle konkrétního případu. Nelze tedy souhlasiti s vykládem Anschütz-Völderndorfovy str. 379. Úzkostlivé pátrání po všech kdekoliv případech, plakátech ovšem nikdo zákazník do krámu vstupujícímu ukládati nemůže, ovšem ale o každém dospějem se předpokládáti smi, že si všimne toho, co pro každého vstupujícího způsobem do očí bijícím jest vyhlášeno.

vadř vůči cirkuláři neb vyhláše novinami snadněji obstojí námítka, že zákazník cirkulář neobdržel, než vůči do očí bijícímu nápisu v krámě samém.

Dle těchto zásad máme za to, že zřízení zvláštní pokladny v obchodních místnostech a očitýdný nápis: „Platy možno právem činit jen u pokladny“ a neb: „Prosíme, aby se výhradně u pokladny platilo“ — obsahují zřejmě a tudíž vůči obecnému právem účinkující omezení pomocníků v obchodě zaměstnaných. Ovšem při všech těchto a takových vyhláškách sluší dbáti obchodních zvyklostí²⁹⁾ v obchodech platných.

Proto nelze nám přistoupiti k náhledu tomu, jakoby vyhláška „pevné ceny“, ačd. měla již ten účinek, že prodávající obchodní pomocník nemohl by z ceny sleviti, poněvadž zkušenost učí, že v obchodech, které mají nápis „pevné ceny“ — přes to často se z první ceny sleví.

Rovněž nelze přiznati všeobecnou platnost pro všechny obchody vyhláše: „Prodává se jen proti hotovému ačd.“. Zdáli vyhláška taková má vůči zákazník, kupujícímu hostu platnost, sluší rozhodovati v každém případě zvlášť, dle zvláštností této obchodní místnosti a dle panujících zvyklostí.²⁹⁾ Tak dle našeho názoru číšník nebo sklepník v kavárně nesmí z vyhlášené ceny ani sleviti aniž smí kreditovati — čim-li tak, tedy děje se to jenom na jeho vlastní škůd a risiko.

Že plhá moc krámského insitóra byla rozšířena přes meze čl. 50. z. obch., bude zákazník právem z toho vyzozovati, když obchodní pomocník koná právní jednání čl. 50. přesahující ku př. když také zboží kupuje za vědomí principála, aniž by tento jemu v tom bránil.

²⁹⁾ Rozornuhodný jest způsob placení, jaký v Pařížských restauracích Duvalových býval neb dosud jest obvyklý. Sklepnice účít toliko vyplní — avšak účít se platí toliko u pokladny při vchodu umístěné zřejmým způsobem. Tu jest omezena plhá moc sklepnice a vyloučeno právo příjmu peněz odpočívající se proto, že se tím takměř všestranná kontrola provádí, poněvadž u pokladny odevzdané účty souhlasiti musí s vydáním kuchyňské kredence ačd.
²⁹⁾ V tom souhlasiti třeba s Anschütz-Völdendorffem str. 379.

Praktické případy.

Knihna judikátů č. 129.: Byla-li se žádostí o zájem věci movitých spojená také žádost za odhad jejích, bažtež podle §. 53. zák. o stvrčeném řízení (Ahor. delar. ze dne 24. října 1845 č. 906. sb. zák. soud., pro Dalmatsko §. 54. do. delar. ze dne 29. března 1848 č. 1130. sb. zák. soud.) a podle §. 7. zák. ze dne 10. června 1887 ř. zák. č. 74. obě exekucovní jednání současně nejen povolena, nýbrž i jedním a týměž soudním vyslancem vykonána, ač-li snad exekucovní výslovně nežádala, aby jednání ta zvlášť předservata byla.

Cis. král. ministerstvo spravedlnosti nabyví vědomostí o tom, že některé soudy při exekucích na svršky vedených zájem a odhad i v těch případech, jestliže o to současně r. j. v jednom podání žádáno bylo, nepovolují a neprovádějí najednou, nýbrž zvlášť, — obrátilo se na praesidium cis. král. nejvyššího soudu se žádostí, aby v úřahu vzalo, zdaž by se neodporučovalo, aby tenkrát, když má užito býti §. 53. zák. o stvrčeném řízení a §. 7. zák. ze dne 10. června 1887 č. 74. ř. zák. těm soudům, kteří si vedou způsobem nadurvedeným, usnadněno bylo, přidati se k všeobecné praxi v těch případech, ve kterých se to prospěšným býti zdá, aby v tom nemusili spařkovati nějakou nezákonností.

K tomuto požádání přivedlo praesidium c. k. nejvyššího soudu dle §. 16. lit. f) cis. pat. ze dne 7. srpna 1850 ř. zák. č. 325. věc v poradu senátu plenissimárního, jenž se usnesl, že shora uvedený výrok zapsán býti má v knihnu judikátů a sice na základě úvah následujících:

Podle praxe téměř všeobecné, povoluje a vykonává se exekucovní odhad svršků, bylo-li o něj žádáno hned v žádosti o zájem, zároveň se zájmem samým.

Praxis tato má patrný prospěch pro jednu i druhou stranu, protože tím náklad exekucí ne nepatrně se umenší. Zejména jest však ku prospěchu toho, jenž exekuci vede; mážet takto zajisté účele, jehož exekuce sleduje, mnohem rychleji dosáhnouti. Přes to vše pokládají někteří soudové a zejména soudové v Dalmatsku praxis tu za nezákonnou a to z důvodů, jež k tomu konci posudku podrobili důžno, aby sobě soudové v příčině řečené stejně počínali.